

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU LAO ĐỘNG TẠI HUYỆN HOÀI ĐỨC, THÀNH PHỐ HÀ NỘI GIAI ĐOẠN CÔNG NGHIỆP HÓA, ĐÔ THỊ HÓA

ThS. Phan Văn Yên - ĐHTL

ThS. Nguyễn Thị Phương Lan - ĐHTL

Tóm tắt: Nước ta đang tiến hành công cuộc CNH, HĐH nông nghiệp nông thôn, mục tiêu để đưa đất nước cơ bản trở thành một nước công nghiệp vào năm 2020. Cùng với chuyển dịch cơ cấu kinh tế, cần đẩy nhanh chuyển dịch cơ cấu lao động theo hướng CNH. Bài báo nêu lên thực trạng chuyển dịch cơ cấu lao động trong giai đoạn CNH, ĐTH đang diễn ra hết sức mạnh mẽ tại huyện Hoài Đức, TP. Hà Nội, qua đó thấy được sự chuyển dịch cơ cấu lao động trong thời gian qua là đúng hướng, song tốc độ còn quá chậm chưa tương xứng với tốc độ chuyển dịch cơ cấu kinh tế của huyện.

I. Đặt vấn đề

Hoài Đức là một huyện ngoại thành Hà Nội, tốc độ CNH, ĐTH diễn ra hết sức nhanh chóng, nhất là từ sau năm 2008, tỉnh Hà Tây được sát nhập vào TP. Hà Nội. Cơ cấu kinh tế huyện thay đổi nhanh chóng theo hướng tăng tỷ trọng công nghiệp, dịch vụ, giảm tỷ trọng nông nghiệp. Về cơ cấu lao động cũng đang có sự chuyển dịch theo hướng tích cực, lao động nông nghiệp có xu thế giảm, lao động công nghiệp và dịch vụ có xu thế tăng, song sự chuyển dịch này còn quá chậm, chưa tương xứng với sự chuyển dịch cơ cấu kinh tế. Nếu không kịp thời có các biện pháp hữu hiệu để thúc đẩy nhanh chuyển dịch cơ cấu lao động thì bản thân nó sẽ kìm hãm sự chuyển dịch cơ cấu kinh tế và nảy sinh nhiều vấn đề xã hội phức tạp: thất nghiệp, lao động ồ ạt kéo vào trung tâm thành phố để kiếm kế sinh nhai, bất bình đẳng trong thu nhập và tìm kiếm việc làm...

II. Kết quả nghiên cứu

II.1. Chuyển dịch cơ cấu lao động theo ngành nghề giai đoạn 2000 - 2009

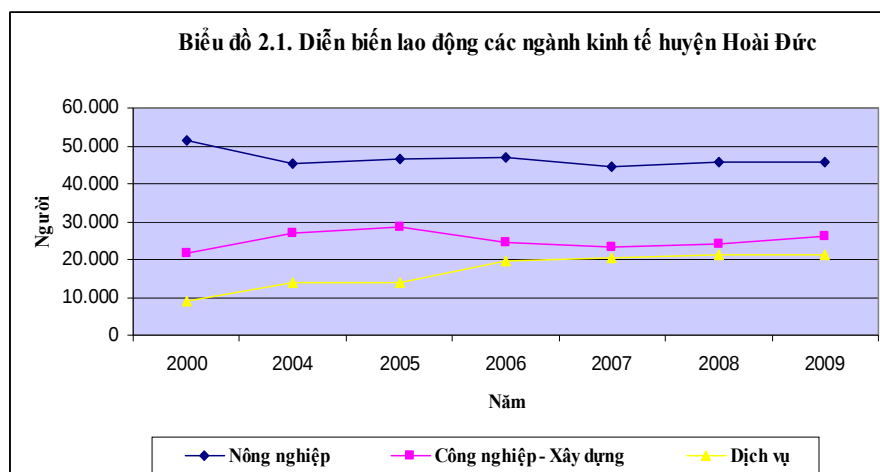
Lao động nông nghiệp trong cả giai đoạn tăng giảm không đều. So với năm 2000, lao động nông nghiệp năm 2009 giảm 5.752 người, bình quân hàng năm giảm 12,2%.

Lao động ngành CN-XD cũng có xu thế tăng giảm không đều như lao động ngành nông nghiệp. So với năm 2000 lao động ngành CN-XD năm 2009 tăng thêm 4.638 người, bình quân tăng 2,4%/năm. Tuy nhiên so với năm 2006, lao động ngành này lại giảm 2.424 người ở năm 2009.

Lao động ở ngành dịch vụ tăng liên tục, bình quân tăng 14,9%/năm cho cả giai đoạn 2000-2009.

Như vậy về số lượng lao động ngành nông nghiệp và ngành CN-XD có sự tăng giảm không đều trong giai đoạn 2000-2009, nguyên nhân do giai đoạn khủng hoảng kinh tế toàn cầu ảnh hưởng đến các sản phẩm xuất khẩu của ngành thủ công mỹ nghệ trong huyện và các làng nghề như mây tre đan, dệt nhuộm...

Biến động số lượng lao động các ngành kinh tế giai đoạn 2000-2009 thể hiện qua biểu đồ 2.1.

Cơ cấu lao động trong các ngành kinh tế đã có sự dịch chuyển theo hướng tích cực: tỷ trọng lao động trong ngành nông nghiệp giảm từ 62,82% năm 2000 xuống 52,27% năm 2005 và xuống 49,2% năm 2009; tỷ trọng lao động ngành công nghiệp - xây dựng tăng từ 26,12% năm 2000 lên 32,1% năm 2005, sau đó giảm xuống 28,0% năm 2009; tỷ trọng lao động

ngành dịch vụ tăng liên tục trong cả giai đoạn từ 11,06% năm 2000 lên 22,8% năm 2009.

Cơ cấu kinh tế huyện Hoài Đức cũng có sự chuyển dịch đúng hướng: giảm tỷ trọng nông nghiệp từ 31,7% năm 2000 xuống còn 10,9% năm 2009, tỷ trọng ngành CN-XD tăng liên tục từ 38,6% năm 2000 lên 55,5% năm 2009, tỷ trọng ngành dịch vụ cũng tăng liên tục từ 29,8% năm 2000 lên 33,7% năm 2009.

Bảng 2.1: Cơ cấu lao động và cơ cấu kinh tế

Đơn vị tính: %

TT	Các chỉ tiêu	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009
I	Cơ cấu lao động							
	<i>Lao động trong các ngành KT</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
1	Nông nghiệp	62,82	52,64	52,27	51,39	50,41	50,41	49,2
2	Công nghiệp - Xây dựng	26,12	31,35	32,10	26,89	26,38	26,38	28,00
3	Dịch vụ	11,06	16,01	15,63	21,71	23,21	23,21	22,80
II	Cơ cấu kinh tế							
	<i>Giá trị sản xuất (giá CĐ 1994)</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
1	Nông nghiệp	31,7	23,2	20,0	17,3	14,3	12,6	10,9
2	Công nghiệp - Xây dựng	38,6	46,1	48,9	51,8	54,2	55,4	55,5
3	Dịch vụ	29,8	30,7	31,0	30,9	31,5	32,0	33,7

So sánh tăng giảm cơ cấu lao động và cơ cấu kinh tế cho thấy: cơ cấu GDP ngành nông nghiệp giảm từ 31,7% năm 2000 xuống 20% năm 2005 và xuống 10,9% năm 2009, bình quân giảm 8,8%/năm giai đoạn 2000-2005 và 14,1% giai đoạn 2005-2009. Trong khi đó lao động ngành này giảm từ 62,8% năm 2000 xuống 52,3% năm 2005 và xuống 49,2% năm 2009, bình quân giảm 3,4%/năm giai đoạn 2000-2005 và 1,5%/năm giai đoạn 2005-2009. Như vậy tốc độ giảm tỷ trọng GDP nhanh gấp hơn 2 lần so với tốc độ giảm tỷ trọng lao động cho giai đoạn 2000-2005 (8,8%/năm và 3,4%/năm) và gấp hơn 9 lần cho giai đoạn 2005-2009 (14,1%/năm và 1,5%/năm).

Đối với ngành CN-XD: cơ cấu GDP tăng từ 38,6% năm 2000 lên 48,9% năm 2005 (bình quân tăng 4,8%/năm giai đoạn 2000-2005), và tăng lên 55,5% năm 2009 (bình quân tăng 3,2%/năm giai đoạn 2005-2009). Cơ cấu lao động tăng từ 26,1% năm 2000 lên 32,1% năm 2005 (tốc độ tăng bình quân 4,2%/năm giai đoạn 2000-2005) và giảm xuống 28,0% năm

2009 (tốc độ giảm bình quân 3,6%/năm giai đoạn 2005-2009). Như vậy ở giai đoạn 2000-2005, tốc độ tăng trưởng cơ cấu kinh tế và lao động của ngành CN-XD gần tương đương nhau (4,8%/năm và 4,2%/năm), tuy nhiên ở giai đoạn 2005-2009 diễn biến lại hoàn toàn khác: tốc độ tăng trưởng GDP cho giai đoạn đạt 3,2%/năm, nhưng cơ cấu lao động lại giảm 3,6%/năm.

Ngành dịch vụ có sự diễn biến cơ cấu ổn định hơn: cơ cấu GDP tăng từ 29,8% năm 2000 lên 31,0% năm 2005 (tốc độ tăng bình quân 0,8%/năm giai đoạn 2000-2005), năm 2009 tăng lên 33,7% (tốc độ tăng bình quân 2,1%/năm giai đoạn 2005-2009). Cơ cấu lao động ngành này tăng từ 11,1% năm 2000 lên 15,6% năm 2005 (bình quân tăng 8,9%/năm giai đoạn 2000-2005), năm 2009 tăng lên 22,8% (bình quân tăng 10,0%/năm giai đoạn 2005-2009). Như vậy ngành dịch vụ có tốc độ tăng cơ cấu lao động cao hơn hẳn tốc độ tăng cơ cấu kinh tế: cao hơn 11 lần giai đoạn 2000-2009 (8,9%/năm và 0,8%/năm) và gần 5 lần giai đoạn 2005-2009 (10,0%/năm và 2,1%/năm).

Tóm lại so sánh tốc độ tăng giảm cơ cấu kinh tế và cơ cấu lao động cho thấy ngoài ngành dịch vụ có diễn biến của 2 cơ cấu này là phù hợp, còn 2 ngành nông nghiệp và công nghiệp có diễn biến chưa hợp lý. Ngành nông nghiệp có tốc độ giảm cơ cấu về kinh tế cao hơn hẳn tốc độ giảm cơ cấu lao động (2 lần và 9 lần tương ứng 2 giai đoạn). Như vậy các giai đoạn tiếp theo, cơ cấu lao động ngành nông nghiệp cần thiết phải giảm sâu hơn nữa. Ngành CN-XD diễn biến giai đoạn 2000-2005 khá phù hợp (2 cơ cấu có tốc độ tăng tương đương mặc dù mức tăng ở lao động có thấp hơn), nhưng giai đoạn 2005-2009 thì cơ cấu GDP có tốc độ tăng

trường dương (+3,2%/năm), còn cơ cấu lao động lại có tốc độ tăng trưởng âm (-3,6%/năm). Điều này được lý giải một mặt do ảnh hưởng của khủng hoảng kinh tế, mặt khác do một số ngành công nghiệp có mức lương thấp, công nhân bỏ việc nhiều, sức thu hút lao động thấp (ngành may mặc) và giai đoạn từ năm 2005 đến nay trên địa bàn huyện chủ yếu được đầu tư các công nghiệp nhỏ lẻ, nhu cầu lao động không lớn.

II.2. Cơ cấu lao động theo trình độ chuyên môn

Theo kết quả điều tra lao động việc làm của huyện Hoài Đức năm 2009, trình độ chuyên môn kỹ thuật của lao động trong độ tuổi như trong bảng 2.2.

Bảng 2.2: Cơ cấu lao động phân theo trình độ chuyên môn

TT	Trình độ chuyên môn	Huyện Hoài Đức		Đồng bằng sông Hồng*	
		Tổng số (người)	Cơ cấu (%)	Tổng số (người)	Cơ cấu (%)
	Lao động trong độ tuổi	101.671	100	6.664.561	100
1	Chưa qua đào tạo	76.370	75,11	5.879.865	88,23
2	Sơ cấp, công nhân KT	4.361	4,29	315.949	4,74
3	Trung cấp	8.732	8,59	264.080	3,96
4	Cao đẳng	5.417	5,33	102.066	1,53
5	Đại học trở lên	6.791	6,68	102.601	1,54

- Số liệu của Đồng bằng sông Hồng lấy theo Tổng điều tra Nông nghiệp nông thôn năm 2006 (Tổng cục Thống kê)

Trình độ chuyên môn kỹ thuật của lực lượng lao động huyện Hoài Đức tuy cao hơn trung bình chung của Đồng bằng sông Hồng về mọi trình độ, tuy nhiên tỷ lệ lao động chưa qua đào tạo vẫn còn khá cao (75%) chưa đáp ứng được nhu cầu chuyển đổi ngành nghề của người lao động. Đây cũng chính là nguyên nhân chính dẫn đến việc chuyển dịch cơ cấu lao động từ nông

nghiệp sang phi nông nghiệp còn quá chậm trong thời gian qua, mặc dù huyện đã có nhiều cố gắng trong việc đào tạo nghề cho người lao động, nhất là lao động bị thu hồi đất.

II.3. Cơ cấu thu nhập của lao động các ngành huyện Hoài Đức

Thu nhập của lực lượng lao động tính theo GDP các ngành kinh tế thể hiện trong bảng 2.3.

Bảng 2.3: Cơ cấu thu nhập của lao động theo các ngành nghề (theo giá CĐ 1994)

Chỉ tiêu	Đơn vị tính	Năm 2000	Năm 2005	Năm 2009
I. GDP bình quân chung/lao động	Triệu đồng/năm	10,2	17,2	28,0
1. Ngành Nông nghiệp	Triệu đồng/năm	5,2	6,6	6,2
2. Ngành CN-XD	Triệu đồng/năm	15,1	26,3	55,5
3. Ngành Dịch vụ	Triệu đồng/năm	27,5	34,2	41,3
II. Cơ cấu thu nhập	%	100	100	100
1. Nông nghiệp	%	10,9	9,8	6,0
2. CN-XD	%	31,6	39,2	53,9
3. Dịch vụ	%	57,5	51,0	40,1

Nếu tính về thu nhập của lao động (hay năng suất lao động xã hội) thì lao động nông nghiệp có mức thu nhập thấp nhất và giảm dần từ năm 2000 đến năm 2009. Sở dĩ có sự giảm dần này là do số lượng lao động ngành nông nghiệp giảm không đáng kể từ năm 2000 đến năm 2009 (giảm được 5.752 lao động), trong khi GDP ngành này tăng chậm trong cả giai đoạn (GDP tăng thêm 17 tỷ đồng theo giá SS 1994). Ngành CN-XD có mức thu nhập của lao động khá cao và tăng dần từ 15,1 triệu đồng năm 2000 lên 55,5 triệu đồng năm 2009, cao gấp 9 lần thu nhập từ ngành nông nghiệp ở năm 2009. Ngành dịch vụ cũng có thu nhập cao, tăng liên tục từ 27,5 triệu đồng năm 2000 lên 41,3 triệu đồng năm 2009, cao gấp 7 lần ngành nông nghiệp vào năm 2009. Đây là lý do để lao động nông nghiệp có nguyện vọng chuyển sang làm công nghiệp và dịch vụ. Tuy nhiên trên

thực tế, số lượng lao động từ nông nghiệp chuyển sang phi nông nghiệp không nhiều, mặc dù đó là mong muốn vừa của người lao động lẫn của chính quyền huyện muốn chuyển dịch nhanh cơ cấu lao động theo hướng công nghiệp hóa, do nhiều nguyên nhân nhưng nguyên nhân chính vẫn là trình độ chuyên môn của người lao động quá thấp và việc đào tạo nghề cho người lao động trong thời gian qua chưa đáp ứng được nhu cầu của người lao động.

II.4. Đất nông nghiệp và chuyển dịch cơ cấu lao động

Trước khi tỉnh Hà Tây được sát nhập vào TP. Hà Nội, trên địa bàn huyện Hoài Đức đã có hàng trăm dự án khu công nghiệp, khu đô thị được quy hoạch và phê duyệt với tổng diện tích là 1.678 ha, trong đó có 778,44 ha đất nông nghiệp, còn lại từ các loại đất khác.

Bảng 2.4: Biến động các loại đất giai đoạn 2000-2008

Chỉ tiêu	Đơn vị tính	Năm 2000	Năm 2005	Năm 2008	2008 so với 2000
DIỆN TÍCH CÁC LOẠI ĐẤT					
Tổng diện tích đất tự nhiên	ha	8.245,16	8.245,16	8.245,16	0,00
Đất nông nghiệp	ha	5642,22	4.995,18	4.217,09	-1.425,13
Đất phi nông nghiệp	ha	2520,18	3.190,09	3.970,77	1.450,59
Đất chưa sử dụng	ha	82,76	59,89	57,30	-25,46
BÌNH QUÂN ĐẤT NÔNG NGHIỆP					
Dân số	người	161.784	172.229	184.196	22.412
Lao động	người	88.662	92.242	92.631	3.969
Lao động Nông nghiệp	người	51.600	46.438	45.781	-5.819
Bình quân đất NN/đầu người	ha/người	0,035	0,029	0,023	-0,012
Bình quân đất NN/lao động	ha/LĐ	0,064	0,054	0,046	-0,018
Bình quân đất NN/lao động NN	ha/LĐNN	0,109	0,108	0,092	-0,017

Diện tích đất nông nghiệp giảm dần từ 5.642 ha năm 2000 xuống 4.995 ha năm 2005 và xuống còn 4.217 ha năm 2008. So với năm 2000, năm 2008 diện tích đất nông nghiệp giảm đi 1.425 ha (giảm 25,3%) chủ yếu chuyển sang đất khu công nghiệp, đô thị và đất khu dân cư (cấp đất tái định cư). Về lao động nông nghiệp năm 2000 có 51.600 người, năm 2008 giảm xuống 45.781 người (giảm 11,3%). Như vậy tốc độ giảm của đất nông nghiệp lớn hơn 2 lần tốc độ giảm của lao động nông nghiệp.

Từ bảng 2.4 ta thấy bình quân mỗi lao động

nông nghiệp năm 2000 có 0,11 ha đất canh tác, giảm xuống còn 0,09 ha năm 2008. Nếu lấy bình quân đất nông nghiệp/lao động nông nghiệp năm 2008 như của năm 2000 thì với 4.217 ha đất nông nghiệp năm 2008 cần 38.336 lao động nông nghiệp. Tuy nhiên năm 2008, huyện vẫn còn đến 45.781 lao động nông nghiệp, vậy số lao động dư thừa là 7.445 lao động.

III. KẾT LUẬN

1. Sự chuyển dịch cơ cấu lao động trong thời gian qua của huyện Hoài Đức là tích cực theo hướng CNH: giảm dần tỷ trọng lao động nông

ngành, tăng dần tỷ trọng lao động CN-XD và dịch vụ. Tuy nhiên sự chuyển dịch này là quá chậm và không liên tục cho cả giai đoạn 2000-2009. Các doanh nghiệp công nghiệp trong những năm gần đây (từ 2005 đến nay) đã được quy hoạch, cấp đất và đầu tư nhiều vào địa bàn nhưng sức hút lao động từ ngành nông nghiệp sang là quá ít ỏi.

2. Sự chuyển dịch cơ cấu lao động và cơ cấu kinh tế là không đồng đều. Chuyển dịch cơ cấu kinh tế diễn ra nhanh hơn nhiều so với sự chuyển dịch cơ cấu lao động theo hướng công nghiệp, dịch vụ. Năm 2009 ngành nông nghiệp chỉ chiếm 11% trong cơ cấu kinh tế, nhưng lao động lại chiếm tới 49%.

3. Cơ cấu lao động Hoài Đức theo trình độ chuyên môn kỹ thuật cho thấy tỷ trọng lao động

chưa qua đào tạo chiếm đến 75% năm 2009, tuy thấp hơn trung bình chung toàn quốc (97%) và đồng bằng sông Hồng (88%) nhưng đây là một khó khăn rất lớn trong việc đào tạo nghề cho người lao động để chuyển đổi, đặc biệt là lao động nông nghiệp bị thu hồi đất.

4. Cơ cấu theo thu nhập của người lao động ở huyện Hoài Đức cho thấy: thu nhập của lao động nông nghiệp chỉ chiếm 6%, trong khi CN-XD là 54% và dịch vụ là 40%.

5. Đất nông nghiệp huyện Hoài Đức ngày càng bị suy giảm do chuyển sang mục đích phi nông nghiệp. Tuy nhiên tốc độ giảm của diện tích đất nông nghiệp giai đoạn 2000-2008 là 25,3%/năm, trong khi lao động nông nghiệp giảm chỉ có 11,3%/năm, bằng một nửa so với tốc độ giảm diện tích đất.

IV. TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn, Ngọc Sơn 2010. *Chuyển dịch cơ cấu lao động và việc làm ở Việt Nam giai đoạn 2001-2005: thực trạng và giải pháp khuyến nghị trong thời gian tới*, xem 15/02/2010, <http://www.ncseif.gov.vn/Default.aspx>.

2. Số liệu báo cáo của: Phòng Lao động - thương binh và xã hội, Phòng thống kê, Phòng Nông nghiệp và PTNT, Phòng Tài nguyên môi trường, Ban giải phóng mặt bằng... huyện Hoài Đức.

3. Tổng cục thống kê. *Kết quả tổng điều tra Nông thôn, nông nghiệp và thủy sản năm 2006*, tập 1, 2, 3, xem 16/02/2010, <http://www.gso.gov.vn>.

4. UBND huyện Hoài Đức, *Báo cáo tình hình thực hiện nhiệm vụ phát triển KTXH-ANQP các năm 2006, 2007, 2008, 2009*.

Abstract

RESEARCH RESULT OF LABOR RESTRUCTURING ON THE INDUSTRIALIZATION AND URBANIZATION STAGE OF HOAI DUC PROVINCE, HANOI CITY

Our country is in the process of rural modernization and industrialization to become an industrialized country by 2020. Along economic restructuring, restructuring of labor needs to be done side by side with industrialization .

This article gives a real situation of the labor restructuring in the process of rural modernization and industrialization that is strongly going on in Hoai Duc, Hanoi City. It is in the right direction but is going on at a slow pace so as not to match the speed of the economic restructuring of the district.